

CERVERA, FISIÒLEG

pel Dr. SANTIAGO PI I SUNYER

Les meves paraules són avui plenes d'afecte i de nostàlgia: d'afecte, recíprocament compartit, per al qui fou en vida l'excels amic Leandre Cervera; i de nostàlgia per l'evocació inevitable dels temps, ja tan llunyans, en què ens lligaren tasques i ideals comuns. Possiblement sóc, d'entre els aquí reunits, un dels qui millor conegueren Leandre Cervera com a metge i investigador. Personalitat molt definida, sobtava, ja des del primer moment, per una agilitat mental, que en tot moment feia interessant el diàleg. Home de pensament, sabia usar-lo dins el més estricte rigor científic: primer, en el plantejament del treball, i després, durant tot el curs de la recerca. Ja des de molt jove fou un dels membres més destacats de l'Escola de Fisiologia de Barcelona i un dels fundadors de la SOCIETAT DE BIOLOGIA.

Leandre Cervera no era l'intellectual fred, tancat, ple de reserves i de limitacions, tan freqüent avui a tot el món. Cordial, efusiu sempre, sabia despertar l'interès i obtenir la col·laboració dels més refractaris. Solament així s'explica el fet inversemblant, atès l'ambient mèdic i cultural d'aleshores, de poder mantenir amb tot prestigi i durant tants anys la publicació de «La Medicina Catalana», portaveu d'un sector molt distingit de la classe mèdica de la nostra terra.

Un altre caire vull destacar també de la personalitat de Leandre Cervera, aspecte que féu encara més gran la cordial simpatia que vaig sentir sempre per ell. Pocs catalans han tingut un afecte tan pregon per les coses d'Occitània. Mantingué sempre relacions personals molt estretes amb individus de relleu del Llenguadoc, i particularment amb els seus metges i fisiòlegs. La gran devoció que Camil Soula sentí sempre per la nostra terra és deguda en gran part a la seva amistat amb Leandre Cervera. Quan, més tard, en hores difícils, els fisiòlegs catalans trobaren a Tolosa un cordial acolliment, en tot el que feren aleshores Camil Soula i els seus companys pesà sempre molt el record de l'amistat que durant tants

anys Leandre Cervera sentí per tota l'activitat —científica i literària— d'Occitània.

Vaig conèixer Leandre Cervera abans de la primera Guerra Mundial, quan ambdós, encara estudiants, començàvem, podríem dir, com a afeccionats i seguint l'exemple dels mestres —Ramon Turró i August Pi i Sunyer— a fer els primers passos en la recerca biològica. Quina joventut, aquella! Leandre Cervera, el malaguanyat Manuel Dalmau, Antoni Trias, Rossend Carrasco i Formiguera, Pere Domingo, Francesc Duran i Reynals, Joan Codina i Altés, Salvador Goday. Fou en gran part la *generació perduda*, víctima de circumstàncies històriques, però plena de les promeses que, malgrat tot, es revelaren, anys a venir, en l'obra personal de cada un d'ells. Cap a Leandre Cervera el mèrit d'haver estat un dels primers a conrear la investigació pura.

Quan, en els anys 1914-1915, inicia el seu treball de recerca fisiològica, no disposa de facilitats materials de cap mena. No hi ha en tota la ciutat —llevat el Laboratori Municipal i el petit racó de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, a la Portaferriça, especialitzats tots dos en bacteriologia— instal·lacions adequades. Manquen les biblioteques i el servei regular de revistes. A la Facultat de Medicina només hi ha el vell local que coneguèrem tots: quatre parets nues, i l'Urgell, el bidell, no fet encara a les tasques pròpies d'un veritable laboratori on es pugui treballar com cal.

El 1916, August Pi i Sunyer és nomenat catedràtic numerari de Fisiologia i inicia tot sol —Bellido és encara a Saragossa— la seva tasca de professor i d'investigador. Leandre Cervera havia publicat ja el 1914 el seu primer treball en col·laboració amb Pau Agustí, sobre la *Dissociació auriculoventricular pel iodur potàssic*. L'any següent, *Nou procediment de valoració, en la malaltia de Basedow, estudiat pel mètode d'Arneth*, i el 1916, *Demostració de la presència d'un ferment proteolític a la bilis del gos*.

Leandre Cervera es dedica preferentment, des d'aleshores, a l'estudi experimental de la secretina. Precipita el macerat de mucosa duodenal mitjançant l'acetona, segons el mètode de Dalmau, i separa així l'afecte pancreosecretor de la secretina, del seu efecte hipotensor: aquest precipitat, redissolt, és fortament secretor i a penes influeix sobre la pressió arterial. En canvi, la presència d'histamina en els macerats duodenals ordinaris fa que aquests, injectats en les venes, siguin fortament hipotensors. Leandre Cervera és així un dels primers, fa cinquanta anys, a investigar i a descriure l'acció hipotensora dels extrems glandulars —del pàncreas en el seu cas— i que serví després a Komarov per a obtenir gastrina pura, exclusivament secretagoga.

Quan August Pi i Sunyer és invitat, el 1919, a dictar un curs de fisio-

logia a Buenos Aires i a Montevideo, gestiona que Leandre Cervera pugui acompanyar-l'hi. Aquest collabora amb Bernardo A. Houssay, i ambdós estudien l'acció fisiològica de les descàrregues d'adrenalina per l'excitació del nervi esplàncnic i per punció del bulb raquidi. Sabem, des d'aleshores, que l'homeostasi vascular i glucèmica està regulada, entre altres, per un centre nerviós de localització bulbar, i els efectors del qual són les fibres musculars llises de les arterioles i les cèl·lules cromàfines de la medulla suprarenal.

Durant la seva estada a l'Argentina la personalitat de Leandre Cervera ocupa de seguida un lloc destacat. Mancat encara aquell país de veritables fisiòlegs especialitzats —Bernardo A. Houssay no ha creat encara la seva escola—, ofereixen a Leandre Cervera, si vol quedar-s'hi, la càtedra de Fisiologia de la Facultat de Medicina de Mendoza. L'oferiment era molt temptador, i Cervera, encara molt jove, però prefereix de retornar a Barcelona. Durant aquest viatge coneix Roser Pino, amb qui es casa poc temps després.

Amb els anys prossegueix la seva tasca d'investigador. Amb la col·laboració de Fornells i Puig (1925-27), estudia el mecanisme endocrí de la colesterinèmia, i insisteix posteriorment (1928-29) sobre la natura química de l'agent colesterinogen, que actua tot seguit de la injecció intraduodenal d'àcid clorhídric. És un precursor, en aquesta branca, de la fisiologia digestiva. Entreveu anys abans que Dragstedt (1936) i Chaikoff (1938), la possible existència d'un factor pancreàtic que mobilitzi els dipòsits de lípids.

Leandre Cervera és també un dels primers (1927) a adonar-se de les aplicacions fisiològiques de les radiacions físiques. Utilitza els raigs X per a activar el treball endocrí i, alhora, estudia els efectes del bloqueig químic del simpàtic sobre les glàndules germinatives (1929).

Com veieu, doncs, la personalitat de Leandre Cervera fou una de les més prestigioses de l'Escola de Fisiologia de Barcelona. Relleu molt meregut i que ara em toca i em plau d'assenyalar, ja que sóc l'únic membre d'aquesta Escola present en aquest acte. Leandre Cervera ens apareix avui a tots, en una visió retrospectiva, com el que fou sempre i recordem amb afecte: l'amic amb qui podíem comptar i l'intel·lectual que tant honorà la nostra terra.